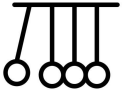

Deniz Hukuku Kapsamında Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı

LAW

ELA TUNÇ

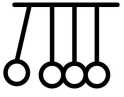
Giriş

Türkiye ile Yunanistan arasındaki deniz yetki alanları uyuşmazlığı, Doğu Akdeniz'deki en uzun süredir devam eden ve en karmaşık anlaşmazlıklardan biridir ve tarihsel, hukuki ve jeopolitik boyutları kapsamaktadır. Bu uyuşmazlığın özünde, adalar üzerindeki egemenlik, karasularının sınırlandırılması ile münhasır ekonomik bölgelerin (MEB) ve kıta sahanlıklarının paylaşımı yer almakta olup, tüm bunlar önemli stratejik ve ekonomik sonuçlar doğurmaktadır. Anlaşmazlık, uluslararası hukukun farklı yorumlanmasıyla daha da karmaşık hâle gelmektedir: Yunanistan, adalarına tam deniz yetki alanı hakları tanımak için Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine (UNCLOS) dayanırken; Türkiye, UNCLOS'un bazı hükümlerini kabul etmemekte ve Ege Denizi'ndeki erişimini korumak amacıyla “özel koşullar” ilkesini vurgulamaktadır. Bu çalışma, tarihsel arka planı, coğrafi gerçeklikleri, hukuki çerçeveleri ve uluslararası emsalleri inceleyerek uyuşmazlığın karmaşıklığını ve kalıcı bir çözüme ulaşmanın zorluklarını ortaya koymaktadır.

Tarihi ve Siyasi Arka Plan

Uyuşmazlığın kökenleri, 24 Temmuz 1923'te İsviçre'de imzalanan Lozan Antlaşması'na dayanmaktadır. Bu antlaşma, Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki barış sürecini tamamlayan son antlaşma olup, bir tarafta Türkiye'nin, diğer tarafta ise Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı temsilcileri tarafından imzalanmıştır. Antlaşma, modern Türkiye devletinin sınırlarını tanımış; ancak Ege Denizi'ndeki adaların egemenliğini açık deniz sınırlarını net bir şekilde belirlemeden düzenleyerek günümüze kadar süregelen sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Daha sonra, 1947 tarihli Paris Antlaşması ile “On İki Ada” olarak bilinen adalar Yunanistan'a devredilmiştir. Bu antlaşma aynı zamanda, 14. maddesinde “bu adalar askerden arındırılmış olacak ve bu şekilde kalacaktır” hükmünü getirerek Yunan egemenliği ile Türkiye'nin güvenliği arasında bir denge kurmayı amaçlamıştır. Ancak bu adaların Türkiye ana karasına son derece yakın olması, sınırlar konusunda karışıklık yaratmıştır.

1970'li yıllarda, deniz altında potansiyel petrol ve doğal gaz yataklarının keşfi, uyuşmazlığı daha da karmaşık hâle getirmiştir. Türkiye ve Yunanistan, kıta sahanlığının nasıl sınırlandırılması gerektiği konusunda farklı görüşlere sahiptir ve her iki ülke de iddialarını

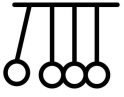

güçlendirmek amacıyla bölgede sismik araştırmalar yürütmüştür. Ayrıca, Türk ve Yunan kaptanlar arasında kurtarma haklarına ilişkin bir anlaşmazlık, 1996 yılının Ocak ayı sonlarında İmia Krizi olarak bilinen büyük bir uluslararası olaya dönüşen bir dizi gelişmeyi tetiklemiştir. Hızla tırmanan bu kriz, her iki ülkenin özel kuvvetlerinin bölgeye konuşlandırılmasını, Amerika Birleşik Devletleri'nin sürece dâhil olmasını ve üç Yunan subayının trajik şekilde hayatını kaybetmesini içermiştir.

Genel olarak, Türkiye ile Yunanistan arasındaki Ege Denizi'ne ilişkin tarihsel ve güncel uyuşmazlıklar, iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin daha geniş kapsamlı karmaşıklıklarını ve hassasiyetlerini yansıtmaktadır. Bu uyuşmazlıkların çözümü zor olmakla birlikte, bölgesel güvenlik ve işbirliği açısından zorunludur; çünkü bu anlaşmazlıklar yalnızca toprak ve doğal kaynaklar gibi somut meseleleri değil, aynı zamanda ulusal gurur ve egemenliği de temsil etmektedir.

Ege'nin Coğrafyası ve Uyuşmazlığın Temelini Oluşturan Unsurlar

Ege uyuşmazlığı, Yunanistan ile Türkiye arasında Ege Denizi bölgesinde egemenlik ve buna bağlı haklar konusunda ortaya çıkan, birbiriyle bağlantılı bir dizi ihtilaftan oluşmaktadır. Bu uyuşmazlıklar 1970'lerden bu yana Türk-Yunan ilişkilerini derinden etkilemiş ve 1987 ile 1996'nın başlarında olmak üzere iki kez askeri çatışmanın eşiğine geline krizlere yol açmıştır. Yunanistan, çoğu Türk topraklarına çok yakın konumda bulunan iki binden fazla adayı kontrol etmektedir; bu durum, çakışan deniz yetki alanları ve rekabet eden iddialar ortaya çıkarmaktadır. Uyuşmazlığın temel unsurlarından biri, deniz hukukuna ilişkin farklı yorumlardır. Türkiye, Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'ne ve onun yerini alan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine taraf değildir. Temmuz 2024 itibarıyla bu sözleşme, Yunanistan da dâhil olmak üzere 170 taraf devlet tarafından onaylanmıştır. Ancak Türkiye, Yunan adalarının kendilerine ait bir kıta sahanlığı ve Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) oluşturduğunu kabul etmemektedir.

Bu nedenle deniz sınırlarının belirlenmesi, adaların coğrafi özellikleri ve Türk ana karasına olan yakınlıkları sebebiyle son derece tartışmalı hâle gelmiştir. Bu mesele, iki devlet arasındaki devam eden hukuki ve siyasi uyuşmazlıkların merkezinde yer almaktadır.

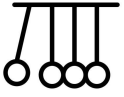
Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS)

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi 1982 yılında kabul edilmiş ve 1994 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, dünya denizleri için kapsamlı bir hukuk ve düzen rejimi ortaya koyarak, devletlerin deniz alanlarındaki hak ve yetkilerinin paylaşımına, denizlerin barışçıl kullanımına ve deniz kaynaklarının yönetimine ilişkin kuralları belirlemektedir. Ayrıca, Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) gibi yetkili uluslararası kuruluşların çalışmaları aracılığıyla deniz hukukunun belirli alanlarının daha da geliştirilmesi için bir çerçeve sunmaktadır.

Taraf bir devlet olarak Yunanistan, adalarının tam münhasır ekonomik bölge (EEZ) ve kıta sahanlığı hakları doğurduğunu savunarak geniş deniz yetki alanlarına sahip olma hakkı bulunduğunu ileri sürmektedir. Buna karşılık Türkiye, UNCLOS'a taraf değildir ve orantılılığın korunabilmesi için istisnai koşulların dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır. Türkiye, özellikle kendi kıyılarına yakın konumda bulunan adalar bakımından, sözleşmenin Yunanistan lehine haksız bir durum yarattığını öne sürmektedir. Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarına ilişkin hukuki uyuşmazlıklar, iki ülkenin UNCLOS'u farklı biçimlerde yorumlamalarından kaynaklanmaktadır.

Hukuki Analiz ve Uluslararası Amaçlar

Kolombiya Cumhuriyeti aleyhine, "Nikaragua'nın egemen haklarının ve Mahkemenin 19 Kasım 2012 tarihli *Toprak ve Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı (Nikaragua / Kolombiya)* davasında verdiği kararla ilan edilen deniz yetki alanlarının ihlal edilmesine ve Kolombiya'nın bu ihlalleri uygulamak amacıyla güç kullanma tehdidinde ilişkin bir uyuşmazlık" kapsamında dava açılmıştır. Nikaragua Cumhuriyeti bu davayı, Kolombiya'nın Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) 2012 yılında verdiği kararı göz ardı etmesi ve Nikaragua'ya ait olduğu ilan edilen deniz yetki alanlarında ülkenin egemenliğini ihlal eden

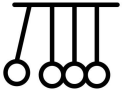

politika ve uygulamaları sürdürmesi üzerine 2013 yılında açmıştır. Mahkeme, Kolombiya'ya ait ada ve kayalıkların çevresindeki 12 deniz mili sınırının doğusunda kalan alanlarda Nikaragua'nın egemenliğini tanımış; bu durum Kolombiya'nın Karayip Denizi üzerindeki kontrolünü azaltırken, Nikaragua'nın münhasır ekonomik bölgesinin (MEB) genişlemesine yol açmıştır. Bu dava, tamamen Kolombiya'yı süregelen ihlallerinden dolayı sorumlu tutmaya ve Nikaragua'nın yeni tanınan deniz sınırlarına saygı gösterilmesini sağlamaya dayanmaktadır.

Yunanistan–Türkiye uyuşmazlığına benzer biçimde Türkiye, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine (UNCLOS) atıfta bulunarak ve “özel koşulların” varlığını ileri sürerek Yunanistan'ın adalarına tam deniz yetki alanları tanınması iddiasına karşı çıkmaktadır. Türkiye, 2019 tarihli Türkiye–Libya Mutabakatı gibi anlaşmalar aracılığıyla bu bölgelerde kontrol iddiasını güçlendirmektedir. Türkiye'nin Yunan adaları çevresinde karasularını genişletmeye yönelik tehditleri, tıpkı Kolombiya'nın eylemlerinin uluslararası hukuka yönelik bilinçli bir kayıtsızlığı ortaya koyması gibi, bir devletin deniz yetki alanlarını tek taraflı olarak dayatmaya çalışmasının taşıdığı tehlikeleri gözler önüne sermektedir. Nikaragua / Kolombiya davasında ortaya konan emsal ise, uluslararası mahkeme kararlarına uyulmasının ve tartışmalı deniz alanlarını korumak amacıyla güç kullanımından kaçınılmasının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Sonuç

The Aegean maritime dispute between Turkey and Greece illustrates the intricate interplay of history, geography, and international law in shaping state behavior. From treaties like Lausanne and Paris to modern UNCLOS provisions, the conflict has evolved over decades, fueled by the proximity of Greek islands to the Turkish mainland, contested EEZs, and competing national interests. The precedent set by *Nicaragua v. Colombia* (2012) demonstrates the importance of respecting international judicial rulings and highlights the risks when states attempt to assert claims unilaterally, as Turkey's actions around Greek islands could potentially mirror Colombia's disregard for the ICJ's decisions. Ultimately, resolving the dispute will require both countries to respect legal frameworks, engage in diplomatic negotiations, and pursue cooperative mechanisms, such as joint development zones, to ensure stability and peaceful coexistence in the Aegean and Eastern Mediterranean.

Kaynakça

- 1) "Aegean Dispute." *Wikipedia*, Wikimedia Foundation, 11 Oct. 2025, en.wikipedia.org/wiki/Aegean_dispute.
- 2) *Background Note on Aegean Dispute / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs*, www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-dispute.en.mfa. Erişim Tarihi: 10 Oct. 2025.
- 3) The Editors of Encyclopaedia Britannica Encyclopaedia Britannica's editors oversee subject areas in which they have extensive knowledge, whether from years of experience gained by working on that content or via study for an advanced degree.... "Treaty of Lausanne." *Encyclopædia Britannica*, Encyclopædia Britannica, inc., www.britannica.com/event/Treaty-of-Lausanne-1923. Erişim Tarihi: 10 Oct. 2025.
- 4) *Background Note on Aegean Dispute / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs*, www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-dispute.en.mfa#:~:text=The%201947%20Treaty%20of%20Paris,be%20and%20shall%20remain%20demilitarized%22. Erişim Tarihi: 10 Oct. 2025.
- 5) "Why and How Türkiye and Greece Should Cooperate in the Disputed Waters of the Aegean." *TRENDS Research & Advisory*, trendsresearch.org/insight/why-and-how-turkiye-and-greece-should-cooperate-in-the-disputed-waters-of-the-aegean/?srsltid=AfmBOoqWECGSN0Uf8mWYVVu1oS_XYBASBR31RM0i_ynGLTq8WFjx1Ut1. Erişim Tarihi: 11 Oct. 2025.
- 6) Kokkinidis, Tasos. "Imia Crisis: The Closest Greece and Turkey Came to War." *GreekReporter.Com*, 28 Jan. 2025, greekreporter.com/2025/01/28/imia-greece-turkey-war-crisis/.
- 7) Balboa, Candela. "The Dispute in the Aegean: A Swarm of Islands Complicates the Division of Boundaries." *Global Affairs and Strategic Studies*, en.unav.edu/web/global-affairs/la-disputa-en-el-egeo-un-enjambre-de-islas-que-complica-el-reparto-de-limites. Erişim Tarihi: 12 Oct. 2025.
- 8) "United Nations Convention on the Law of the Sea." *International Maritime Organization*, www.imo.org/en/ourwork/legal/pages/unitednationsconventiononthelawofthesea.aspx. Erişim Tarihi: 12 Oct. 2025.
- 9) *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, www.icj-cij.org/case/124. Erişim Tarihi: 11 Oct. 2025.
- 10) "The ICJ's Judgment in Nicaragua v. Colombia: Back to the Basics." *Opinio Juris*, 15 Aug. 2023, opiniojuris.org/2023/08/16/the-icjs-judgment-in-nicaragua-v-colombia-back-to-the-basics/.

